

رابطه معنا در زندگی با پرخاشگری و تاب‌آوری در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام (ره)

مهسا توسلی^۱، نسرين آجیلی^۲، ناهید بابائی امیری^۳*

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۰۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۰/۰۷

چکیده

مقدمه و هدف: معنای زندگی از نیازهای انسان تلقی می‌شود و فقدان معنا در زندگی علت بسیاری از مشکلات روانشناختی است. لذا پژوهش حاضر با هدف رابطه معنا در زندگی با پرخاشگری و تاب‌آوری در دانشجویان انجام شد.

روش‌شناسی پژوهش: پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام در سال تحصیلی ۱۴۰۳ بود، که با روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۱۱۰ نفر انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه معنای زندگی (استگر و همکاران، ۲۰۰۶) و پرخاشگری (باس و پری، ۱۹۹۲) و پرسشنامه تاب‌آوری (کانر و دیویدسون، ۲۰۰۳) استفاده شد. داده‌ها با روش‌های آمار توصیفی، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره با نرم‌افزار آماری SPSS-26 تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد بین نمره کل تاب‌آوری با معنای زندگی در دانشجویان همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد ($r=0/559$ و $P<0/006$). همچنین بین نمره کل پرخاشگری با معنای زندگی در دانشجویان همبستگی منفی و معناداری وجود دارد ($r=-0/627$ و $P<0/009$).

نتیجه‌گیری: با توجه به نقش مؤثر و مفید معنای زندگی، ضرورت دارد در راستای افزایش معنای زندگی برنامه‌ریزی‌های مدون در دستور کار قرار گیرد.

کلید واژه‌ها: معنا در زندگی، پرخاشگری، تاب‌آوری، دانشجویان.

^۱ دانشجوی کارشناسی روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاداسلامی، واحد یادگار امام (ره)، شهر ری، تهران، ایران.

^۲ دانشجوی کارشناسی روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاداسلامی، واحد یادگار امام (ره)، شهر ری، تهران، ایران.

^۳ استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه آزاداسلامی واحد یادگار امام (ره)، شهر ری، تهران، ایران.

پست الکترونیکی: nbabaieamiry@yahoo.com

مقدمه

یکی از محورهای ارزیابی سلامتی جوامع مختلف، بهداشت روانی آن جامعه است و بی شک سلامت روانی، نقش مهمی در تضمین کارآمدی هر جامعه ایفا می‌کند و دانشجویان پویاترین قشر هر جامعه‌ای را تشکیل می‌دهند و سلامت این قشر در ابعاد روانی، عاطفی و اجتماعی تا حد زیادی لازمه سلامت بسیاری از آحاد جامعه است (کرایسس^۱ و همکاران، ۲۰۲۳). دانشجویان و فراگیرانی که برای زندگی تحصیلی، روانی و اجتماعی خود، معنا و اهداف مطلوبی در نظر می‌گیرند، با قدرت سازش‌پذیری بیشتر در مواجهه با وقایع زندگی، با انگیزه و تلاش بیشتری به مسیر خود ادامه می‌دهند و بازخوردهای مثبت ناشی از تلاش هدفمند، افزایش رضایتمندی و موفقیت بیشتر آنان را در پی دارد (عطایی، و همکاران ۱۴۰۱). در واقع معناداری زندگی^۲ یعنی ارزش‌گذاری به امور زندگی و انسان‌ها همه امورات زندگی خود را از دریچه معنا تفسیر می‌کنند و فقدان معنا، یکی از عوامل مهم در بروز فشارها و بیماری‌های روانی است (کاظمی شریعت‌پناهی و همکاران، ۱۴۰۰).

سطوح بالاتر رضایت از زندگی، عملکردهای تحصیلی مطلوب، کیفیت زندگی، انعطاف‌پذیری روانشناختی و انگیزش نتیجه وجود معنا در زندگی و افزایش رفتارهای خودتخریبی، پریشانی روانشناختی و هیجانات منفی تنها برخی از پیامدهای فقدان معنا در زندگی تلقی می‌گردد (سایدل^۳ و همکاران، ۲۰۲۳). معنا به صورت فردی و منحصر به فرد ساخته می‌شود و در طول زمان بسته به مراحل و شرایط زندگی تغییر می‌کند (چودیجا و ماهاله^۴، ۲۰۲۳). اهمیت این موضوع از آن جهت می‌باشد که مهمترین مشخصه عصری که در آن زندگی می‌کنیم، بحران معنا و معنویت است و با روشن شدن هدف زندگی، ارزش داشتن و کارآیی آن نیز مشخص می‌شود (بخشی‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰)، که این امر ضرورت شناسایی عوامل مرتبط با معنای زندگی را بیش از پیش برجسته می‌سازد. در همین راستا پژوهش‌ها نشان داده است در سبک‌های زندگی که جنبه شناختی و معناگرایانه آن‌ها قوی‌تر است، معمولاً افراد کمتر به سراغ خشونت و پرخاشگری^۵ می‌روند (گنگ^۶ و همکاران، ۲۰۲۳). پرخاشگری واکنش هیجانی معمول در مواجهه با ناکامی است که با هدف آسیب رساندن به دیگری صورت می‌گیرد (بیرنه و کولن^۷، ۲۰۲۴). افراد پرخاشگر نه تنها به دیگران آسیب وارد می‌کنند بلکه رشد خود را نیز در معرض خطر قرار می‌دهند. پژوهش‌ها نشان داده است افراد پرخاشگر در مقایسه

1. Kraiss

2. meaning of life

3. Seidel

4. Chodijah & Mahalle

5. aggression

6. Gong

7. Byrne & Cullen

با افرادی که پرخاشگری ندارند، به احتمال بیشتری از سوی گروه‌های اجتماعی طرد شده و از حمایت اجتماعی پایینی برخوردارند (اوزتورک^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). همچنین، پرخاشگری بر ابعاد فردی، خانوادگی، تحصیلی و اجتماعی افراد نیز تأثیرات مخربی بر جای می‌گذارد و این افراد مهارت‌های سازگاران حل مسئله پایینی دارند که این عامل به نوبه خود می‌تواند مشکلات بیشتری برای فرد پرخاشگری رقم می‌زند و به واسطه فشارهای ناشی از مشکلات زندگی را بی معنا و پوچ تلقی می‌کند (سرگلزایی و ملاشاهی، ۱۴۰۳).

از دیگر سو، پژوهش نشان داده است کسانی که زندگی خود را معنادار می‌بینند، اعتقاد دارند که زندگی هدف مهمی دارد و قابل فهم است. از این رو در کنار ارزش‌های شخصی، دارا بودن معنا در زندگی می‌تواند افراد را در جهت مقابله با تغییرات و خطرات غیرقابل پیش‌بینی سوق دهد و سطح تاب‌آوری^۲ افراد را تحت الشعاع قرار دهد (جاودان و همکاران، ۱۴۰۱). تاب‌آوری به عوامل و فرآیندهایی اطلاق می‌شود که سیر رشدی را از خطر رفتارهای مشکل‌زا و آسیب‌های روانشناختی تغییر می‌دهد و به رغم شرایط ناگوار به نتایج مثبت منتهی می‌شود (سیتوکو و آنگلوپوس^۳، ۲۰۲۴). افراد تاب‌آور مشکلات را فرصت‌هایی برای یادگیری و رشد در نظر می‌گیرند و مهارت‌های فکری انعطاف‌پذیری دارند و از توانایی حل مسئله و حل تعارض خوبی برخوردارند که این موارد خود می‌تواند توانایی آن‌ها برای رویارویی با موقعیت‌های پرفشار را افزایش دهد (چاولا و ساهّا^۴، ۲۰۲۴).

لذا با توجه به اینکه جمعیت دانشجویی، جمعیتی پیشرو تلقی می‌گردد که در بهره‌جویی از دانش روز برای زندگی بهتر در تلاش است و در عین بهره‌مندی دانشجویان از امکانات شناختی و محیطی جهت بر ساختن زندگی معنادار و رضایت‌بخش، بروز مشکلات متعدد در حوزه‌های روانشناختی، اجتماعی، خانوادگی و شغلی در این قشر را کاهش می‌دهد، لزوم توجه بیشتر به تجارب معناداری زندگی آنان و شناسایی عوامل مرتبط با معنای زندگی در این قشر از اولویتهای پژوهشی هر جامعه‌ای محسوب می‌گردد. با در نظر گرفتن آنچه بیان شد و شکاف تحقیقاتی، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه معنا در زندگی با پرخاشگری و تاب‌آوری در دانشجویان دانشگاه آزاد واحد یادگار امام (ره) انجام شد.

۱. Öztürk

۲. resilience

۳. Soetekouw & Angelopoulos

۴. Chawla & Saha

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی می‌باشد. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام در سال تحصیلی ۱۴۰۳ بود. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد، که بر مبنای نظر بورگ و گال (۲۰۰۷)، ترجمه نصر اصفهانی و همکاران، (۱۴۰۱) و همچنین با استناد به کتاب روش تحقیق دلاور (۱۴۰۲؛ ص، ۹۹) در پژوهش از نوع توصیفی (همبستگی) حداقل حجم نمونه ۵۰ نفر کفایت می‌کند. بنابراین در این پژوهش به منظور افزایش توان تعمیم نتایج تعداد نمونه ۱۱۰ نفر در نظر گرفته شد.

در پژوهش حاضر جهت گردآوری اطلاعات از آزمودنی‌ها، از ابزارهای خودگزارشی (پرسشنامه) استفاده شد که در ادامه به توضیح هر یک از این ابزارها پرداخته شده است:

الف- پرسشنامه معنای زندگی^۱:

در این پژوهش به منظور ارزیابی معنای زندگی در دانشجویان از پرسشنامه‌ای که توسط استگر^۲ و همکاران (۲۰۰۶) جهت ارزیابی وجود معنی و تلاش برای یافتن آن ارائه شده است، استفاده می‌شود. این محققان برای ساخت این ابزار ابتدا ۴۴ سؤال تهیه کردند و سپس با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی به دو عامل وجود معنا در زندگی و نیز جستجو برای یافتن معنا با مجموع ۱۷ آیتم دست یافتند. سپس در یک تحلیل عاملی تأییدی با حذف ۷ گویه به ساختار مناسب دو عاملی با ۱۰ گویه دست یافتند. در پژوهش حاضر از فرم ۱۰ سؤالی پرسشنامه استفاده می‌شود. این مقیاس به صورت طیف لیکرت ۷ درجه‌ای از کاملاً نادرست (۱ نمره) تا کاملاً درست (۷ نمره) نمره‌گذاری می‌شود. مجموع نمرات عبارت‌های ۲، ۳، ۷، ۸ و ۱۰ میزان یافتن معنا و مجموع نمرات عبارت‌های ۱، ۴، ۵، ۶ و ۹ میزان معناداری زندگی فرد را منعکس می‌کنند. به این ترتیب نمرات هر دو زیرمقیاس بین ۵ تا ۳۵ متغیر بوده و نمره بالاتر نشان‌دهنده میزان بالاتر وجود و جستجوی معنای زندگی است. طبق پژوهش سازندگان پرسشنامه، روایی برای کل ابزار ۰/۸۶، برای زیرمقیاس وجود معنا ۰/۸۷ و جستجوی معنا ۰/۸۴ برآورد شده است. همچنین پایایی وجود معنا ۰/۷۰ و جستجوی معنا ۰/۷۳ بدست آمد (استگر و همکاران، ۲۰۰۶). در داخل کشور پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۸ گزارش شد (رودبارکی و همکاران، ۱۴۰۲). پایایی در پژوهش حاضر با آلفای کرونباخ ۰/۸۰ بدست آمد.

ب- پرسشنامه پرخاشگری باس و پری^۳:

¹. meaning in Life Questionnaire (MLQ)

². Steger

³. Buss-Perry Aggression Questionnaire (BPAQ)

این پرسشنامه توسط باس و پری در سال ۱۹۹۲ میلادی طراحی و تدوین نمودند که مشتمل بر ۲۹ سؤال است و چهار خرده مقیاس (زیرمؤلفه) به نام‌های پرخاشگری کلامی (سؤالات ۴، ۶، ۱۴، ۲۱ و ۲۷؛ پرخاشگری فیزیکی (سؤالات ۲، ۵، ۸، ۱۱، ۱۳، ۱۶، ۲۲، ۲۵ و ۲۹؛ خشم (سؤالات ۱، ۹، ۱۲، ۱۸، ۱۹، ۲۳ و ۲۸؛ خصومت (سؤالات ۳، ۷، ۱۰، ۱۵، ۱۷، ۲۰، ۲۴ و ۲۶ را اندازه‌گیری می‌کند. شیوه نمره‌گذاری براساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای صورت می‌گیرد به این ترتیب که کاملاً شبیه من است ۵ نمره، تا حدودی شبیه من است ۴ نمره، نه شبیه من است ۳ نمره، تا حدودی شبیه من نیست ۲ نمره و به شدت شبیه من نیست ۱ نمره. دو سؤال ۹ و ۱۶ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. در پژوهش داخل کشور نیز برای بررسی اعتبار پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب برای پرخاشگری کلامی ۰/۸۳، پرخاشگری فیزیکی ۰/۸۲، خشم ۰/۷۹ و خصومت ۰/۹۴ بدست آمده است که نشان دهنده اعتبار پرسشنامه است (خانکش و همکاران، ۱۳۹۹). پایایی در پژوهش حاضر با آلفای کرونباخ ۰/۷۵ بدست آمد.

ج- پرسشنامه تاب‌آوری^۱

این پرسشنامه توسط کانر و دیویدسون (۲۰۰۳) ساخته شد و دارای ۲۵ سؤال است که ۵ زیرمقیاس شامل تصور از شایستگی فردی (سؤالات ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۶، ۱۷، ۲۳، ۲۴، ۲۵)، تحمل عاطفه (سؤالات ۶، ۷، ۱۴، ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۲۰)، پذیرش مثبت تغییر (سؤالات ۱، ۲، ۴، ۵، ۸)، کنترل (سؤالات ۱۳، ۲۱، ۲۲) و تأثیرات معنوی (سؤالات ۳، ۹) را می‌سنجد. نحوه جواب‌دهی به سؤالات پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای است و دامنه نمرات کل آن بین (۰ تا ۱۰۰) است یعنی حداقل نمره آن صفر و حداکثر آن صد است. سازندگان ابزار ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه را ۰/۸۹ گزارش کرده‌اند. همچنین همسانی درونی حاصل از روش بازآزمایی در یک فاصله ۴ هفته‌ای ۰/۸۷ گزارش شده است (کانر و دیویدسون، ۲۰۰۳). در ایران برای تعیین پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده شد و همسانی درونی ۰/۸۹ بدست آمد (میرمهدی و رضاعلی، ۱۳۹۷). همچنین در دیگر مطالعه داخل کشور پایایی زیرمقیاس‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در دامنه ۰/۶۸ تا ۰/۷۳ محاسبه شد (شفیعی کاهانی و همکاران، ۱۴۰۰). پایایی در پژوهش حاضر با آلفای کرونباخ ۰/۸۲ بدست آمد.

برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار) و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره) با کمک نرم افزار آماری SPSS نسخه ۲۶ استفاده شد.

^۱. Resilience Scale

یافته‌ها

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار و ضریب همبستگی متغیرهای پژوهش در افراد نمونه

متغیر پژوهش	میانگین	انحراف معیار	همبستگی پیرسون (r) با رابطه معنای زندگی
معنای زندگی	۵۹/۸۱	۶/۱۹	۱
تصور از شایستگی فردی	۲۱/۰۹	۴/۱۲	۰/۱۹۹**
تحمل عاطفه	۱۹/۳۶	۳/۹۵	۰/۲۸۵**
پذیرش مثبت تغییر	۲۱/۴۹	۳/۴۰	۰/۳۱۳**
کنترل	۲۲/۸۵	۲/۳۶	۰/۲۱۹**
تأثیرات معنوی	۲۱/۴۸	۴/۰۲	۰/۲۷۱**
تاب آوری	۱۰۶/۲۷	۱۷/۸۵	۰/۵۵۹**
پرخاشگری کلامی	۱۹/۵۲	۴/۳۲	۰/۱۸۷**
پرخاشگری بدنی	۲۱/۰۷	۲/۹۳	۰/۲۰۷**
خشم	۲۰/۸۵	۳/۸۲	۰/۲۴۱**
خصومت	۲۲/۷۴	۳/۱۸	۰/۲۲۳**
پرخاشگری	۸۴/۱۸	۱۴/۲۵	۰/۶۲۷**

$P < ۰/۰۵**$

در جدول شماره ۱ اطلاعات توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش ارائه شده است. با توجه به نتایج این جدول میانگین نمره کل معنای زندگی در دانشجویان برابر با ۵۹/۸۱ و انحراف معیار برابر با ۶/۱۹ بوده است. همچنین، میانگین نمره کل تاب‌آوری در دانشجویان ۱۰۶/۲۷ و انحراف معیار ۱۷/۸۵ و میانگین و انحراف معیار نمره کل پرخاشگری در دانشجویان به ترتیب برابر با ۸۴/۱۸ و ۱۴/۲۵ بدست آمد. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نیز نشان داد بین نمره کل تاب‌آوری با معنای زندگی در بین دانشجویان همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد ($r = ۰/۵۵۹$ و $P < ۰/۰۰۶$). این رابطه بین تمامی ابعاد تاب‌آوری با معنای زندگی نیز مثبت و معنادار بود. در ادامه نتایج نشان داد بین نمره کل پرخاشگری با معنای زندگی در دانشجویان همبستگی منفی و معناداری وجود دارد ($r = -۰/۶۲۷$ و $P < ۰/۰۰۹$). همچنین، به ترتیب بین هر یک از ابعاد پرخاشگری با معنای زندگی در دانشجویان همبستگی منفی و معناداری در سطح ۰/۰۵ وجود دارد.

جدول ۲: نتایج آزمون کجی و کشیدگی برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات

متغیر پژوهش	Test K-S	P	Tolerance	VIF
تاب آوری	۱/۷۰۶	۰/۲۴۶	۱/۶۸۱	۴/۳۸۱
پرخاشگری	۱/۶۱۳	۰/۵۱۸	۱/۵۰۳	۳/۶۸۳

معنای زندگی	۰/۹۷۵	۰/۴۴۲	۱/۷۱۶	۳/۳۱۷
Test Durbin-Watson				
معنای زندگی ** تاب آوری	۱/۶۸۷			
معنای زندگی ** پرخاشگری	۱/۸۸۲			

در جدول شماره ۲ نتایج پیش‌فرض‌های آماری قابل مشاهده است. همان‌طور که نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف تک نمونه‌ای در جدول نشان می‌دهد، توزیع نمرات متغیرهای پژوهش با ۹۵ درصد اطمینان طبیعی است. از آنجایی سطوح معناداری آماره‌های نرمال بودن بزرگ‌تر از ۰/۰۵ هستند. براساس نتایج مقدار چولگی و کشیدگی متغیرهای پژوهش در بازه (۲- تا ۲+) قرار دارد. لذا، توزیع تمامی متغیرهای پژوهش نرمال است. همچنین نتایج آزمون دوربین-واتسون برای بررسی استقلال خطاها و ضرایب تحمل و تورم واریانس برای بررسی عدم همخطی چندگانه انجام و مورد تأیید قرار گرفتند. بر این اساس می‌توان از آزمون‌های پارامتریک ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره استفاده نمود و نتایج آن قابل اطمینان است.

جدول ۳: ضرایب رگرسیونی معنای زندگی بر اساس تاب آوری

متغیر پیش بین	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد		t	P
	B	خطای استاندارد	β			
ثابت (Constant)	۷۱/۳۸۱	۴۱/۲۱۶	-		۲۲/۰۱۷	۰/۰۱۵
تصور از شایستگی فردی	۱/۴۷۲	۰/۳۸۸	۰/۱۰۹		۳/۷۱۶	۰/۰۰۹
تحمل عاطفه	۰/۸۴۶	۰/۴۹۸	۰/۱۶۴		۳/۶۴۲	۰/۰۱۴
پذیرش مثبت تغییر	۱/۵۸۳	۰/۵۷۶	۰/۱۹۹		۲/۷۲۵	۰/۰۱۲
کنترل	۱/۷۶۹	۰/۱۴۴	۰/۱۳۳		۳/۳۹۸	۰/۰۱۷
تأثیرات معنوی	۱/۸۸۴	۰/۳۳۹	۰/۲۰۸		۴/۵۰۱	۰/۰۱۶

$$R=۰/۵۱۸; R^2=۰/۲۵۹; \text{تعدیل شده}; R^2=۰/۲۵۶; F=۶۹/۳۲۱$$

در جدول شماره ۳ ضرایب رگرسیون متغیرهای پژوهش ارائه شده است. براساس ضریب تعیین تعدیل شده ۲۵ درصد از واریانس معنای زندگی در افراد نمونه براساس تاب‌آوری تبیین شد. در نهایت جدول شماره ۳ ضرایب استاندارد و غیراستاندارد رگرسیون چندمتغیره به روش همزمان نشان داد ابعاد تاب‌آوری شامل تصور از شایستگی فردی ($P<۰/۰۵$ و $\beta=۰/۱۰۹$)، تحمل عاطفه ($P<۰/۰۵$) و پذیرش مثبت تغییر ($P<۰/۰۵$ و $\beta=۰/۱۹۹$)، کنترل ($P<۰/۰۵$ و $\beta=۰/۱۳۳$) و تأثیرات معنوی ($P<۰/۰۵$ و $\beta=۰/۲۰۸$) می‌توانند معنای زندگی در افراد نمونه را پیش‌بینی کنند. بنابراین فرضیه اول پژوهش تأیید می‌شود. با توجه به نتایج جدول از بین ابعاد تاب‌آوری، مؤلفه تأثیرات معنوی با ضریب بتا ۰/۲۰۸ در پیش‌بینی معنای زندگی بیشترین اثر را داشته است.

جدول ۴: ضرایب رگرسیونی معنای زندگی بر اساس پرخاشگری

P	t	ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		متغیر پیش بین
		β	خطای استاندارد	B	
۰/۰۱۲	۲۰/۳۴۶	-	۲۱/۴۲۵	۵۹/۴۷۱	ثابت (Constant)
۰/۰۰۹	-۶/۱۴۷	-۰/۰۹۸	۰/۴۷۲	-۰/۷۴۶	پرخاشگری کلامی
۰/۰۱۶	-۸/۳۵۷	-۰/۰۷۱	۰/۵۰۸	-۱/۴۷۷	پرخاشگری بدنی
۰/۰۱۴	-۷/۹۵۶	-۰/۰۸۰	۰/۴۷۸	-۰/۹۴۰	خشم
۰/۰۱۵	-۱۰/۰۲۳	-۰/۰۸۶	۰/۵۲۲	-۱/۰۸	خصومت

$$R=۰/۴۶۶; R^2=۰/۲۳۳; R^2 \text{ تعدیل شده} = ۰/۲۳۱; F=۷۱/۲۵۶$$

در جدول شماره ۴ ضرایب رگرسیون متغیرهای پژوهش ارائه شده است. براساس ضریب تعیین تعدیل شده ۲۳ درصد از واریانس معنای زندگی در افراد نمونه براساس پرخاشگری تبیین شد. در نهایت جدول شماره ۴ ضرایب استاندارد و غیراستاندارد رگرسیون چندمتغیره به روش همزمان نشان داد ابعاد پرخاشگری شامل پرخاشگری کلامی ($\beta=-۰/۰۹۸$ و $P<۰/۰۵$)، پرخاشگری بدنی ($P<۰/۰۵$) و $\beta=-۰/۰۱۷$ ، خشم ($\beta=-۰/۰۸۰$ و $P<۰/۰۵$) و خصومت ($\beta=-۰/۰۸۶$ و $P<۰/۰۵$) می‌توانند معنای زندگی در افراد نمونه را پیش‌بینی کنند. بنابراین فرضیه دوم پژوهش تأیید می‌شود. با توجه به نتایج جدول از بین مؤلفه‌های پرخاشگری، مؤلفه پرخاشگری کلامی با ضریب بتا $-۰/۰۹۸$ - در پیش‌بینی معنای زندگی بیشترین اثر را داشته است.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تعیین رابطه رابطه معنا در زندگی با پرخاشگری و تاب‌آوری در دانشجویان انجام شد. نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین نمره کل پرخاشگری با معنای زندگی در بین دانشجویان همبستگی منفی و معناداری وجود دارد. همچنین، ضرایب رگرسیونی نشان داد که ابعاد پرخاشگری توان تبیین معنای زندگی در بین دانشجویان را داشته‌اند. نتایج مطالعه محققان پیشین مانند ژو^۱ و همکاران (۲۰۲۳) حاکی از وجود رابطه بین معنای زندگی و سطوح مختلف پرخاشگری بود. بدین صورت که بین رفتار ضداجتماعی و پرخاشگری با معنای زندگی افراد رابطه منفی و معناداری از لحاظ آماری وجود دارد. سایمونز^۲ و همکاران (۲۰۲۰) نیز طی مطالعه ای مستقل بیان داشتند که معنای زندگی به‌دنبال پرخاشگری روانی شریک صمیمی زندگی می‌تواند دستخوش تغییر گردد و باعث بروز نقص شناختی و مشکلات ارتباطی بین زوجین گردد. همچنین سواری و فرزادی (۱۴۰۰) طی پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که بین خوش‌بینی، سبک شوخ‌طبعی

¹. Zhu

². Samios

پیونددهنده، سبک شوخ‌طبعی خودافزاینده و معنای زندگی رابطه مثبت معنی‌دار و بین سبک شوخ‌طبعی پرخاشگرانه و سبک شوخ‌طبعی خودکاهنده با معنای زندگی رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد.

در تبیین این یافته می‌توان بیان نمود که خشم و عصبانیت با وجود طبیعی بودن در زندگی انسان، اثرات منفی برای زندگی انسان دارد. در بسیاری از مواقع به دلیل این که انسان توانایی کنترل و مدیریت خشم و عصبانیت خود را ندارد، از خود رفتارهایی را بروز می‌دهد، که سبب آسیب زدن و صدمه زدن به دیگران می‌شود. بنابراین خشم و عصبانیت در زندگی انسان می‌تواند نقش مخربی داشته باشد و زندگی انسان را دشوار و ناگوارتر نماید. از جمله تأثیرات منفی که پرخاشگری، خشم و عصبانیت در زندگی دارد، می‌توان به مواردی از قبیل عدم توانایی در تصمیم‌گیری درست، عدم توانایی در کنترل رفتار و احساس ناراضی از خود، دیگران و شرایط زندگی اشاره نمود. با وجود این که خشم و عصبانیت از جمله هیجان‌های طبیعی در وجود هر انسانی می‌باشند ولی با این حال، این هیجان بر روی زندگی انسان تأثیر منفی می‌گذارد. چرا که رفتارها و برخوردهایی که بعد از عصبانیت و خشم از انسان بروز می‌کند، سبب می‌شود، که انسان رفتارهای نسنجیده و غیر منطقی از خود بروز دهد. حتی گاهی موجب آسیب وارد کردن به دیگران و محیط اطراف می‌گردد. بنابراین انسان در حالت خشم و عصبانیت بر روی رفتارهای خود کنترلی ندارد. پرخاشگری به صورت افراطی می‌تواند بر همه ابعاد و حوزه‌های زندگی انسان تأثیر بگذارد. به همین دلیل عصبانیت و خشم همه جنبه‌های زندگی انسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد و به نوعی زندگی انسان را به سلطه خود در می‌آورد. انسانی که بسیار عصبانی می‌شوند، با پیامدهای ناگوار آن روبرو شده و زندگی خود را متأثر از عصبانیت و خشم کنترل نشده خود می‌داند. بنابراین نمی‌تواند روابط دوستانه با دیگران، کارهای منطقی و عقلانه و حتی کارهای معمولی خود را انجام دهد و مجموع این عوامل موجب می‌گردد که فرد زندگی را بی‌معنا تلقی کند و دیدگاه منفی نسبت به زندگی پیدا کند. امید، معنا و داشتن هدف در زندگی بالاترین قدرت پیش‌بینی برای متغیر رضایت از زندگی و سلامت جسمی و روانی است. افزایش معنا و هدف در زندگی منجر به افزایش شادی و عواطف مثبت و کاهش رفتارهای تکانشی از قبیل پرخاشگری، خودکشی، بزهکاری و مشکلات رفتاری-روانی می‌گردد.

نتایج دیگر یافته پژوهش حاکی از آن بود که بین نمره کل تاب‌آوری با معنای زندگی در بین دانشجویان همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد و ضرایب رگرسیونی نشان داد که ابعاد تاب‌آوری توان تبیین معنای زندگی در بین دانشجویان را داشته‌اند. همسو با این یافته از مطالعه حاضر، ژانگ^۱

^۱. Zhang

و همکاران (۲۰۲۴) طی مطالعه‌ای نشان دادند که بین احساس ضعف جسمانی و معنای در زندگی سالمندان رابطه منفی و معناداری وجود دارد و تاب‌آوری روانشناختی می‌تواند به‌عنوان متغیری میانجی‌گر ارتباط معناداری با سطح معناداری زندگی داشته باشد. فو^۱ و همکاران (۲۰۲۴) نیز طی مطالعه‌ای با عنوان تأثیر واسطه‌ای حمایت اجتماعی ادراک شده بین تاب‌آوری خانواده و سطح معنای زندگی در بیماران سرطانی، بیان داشتند که بین تاب‌آوری خانواده و سطح معنای در زندگی بیماران ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد و حمایت اجتماعی ادراک شده قادر است بین این دو متغیره، نقش واسطه‌ای ایفا نماید.

رجب زاده و همکاران (۱۳۹۷) در همین راستا و طی مطالعه‌ای که بر روی دانشجویان دانشکده علوم پزشکی بهبهان انجام دادند، بیان نمودند که دلبستگی به خدا و تاب‌آوری روانشناختی قادر هستند معناداری زندگی دانشجویان را به‌طور مثبتی پیش‌بینی کنند و ارتباط مثبت و معناداری بین این متغیرها وجود دارد. به این ترتیب می‌توان استدلال نمود که معنا چهارچوبی را برای حوادث زندگی فراهم می‌سازد تا فرد بتواند میان تجاربش ارتباط برقرار کند. بخش کلیدی ساختن معنا، تنظیم اهداف متناسب با معنایی است که فرد در نظر دارد. به همین دلیل تجربه معنا در زندگی نقشی مهم در سلامت روانشناختی دانشجویان داشته و از آنان در برابر استرس و فشارهای محیطی و تحصیلی محافظت می‌کند. داشتن معنا در زندگی باعث محافظت دانشجویان از فکر کردن به وقایع نامطلوبی چون عدم یافتن شغل مناسب، نتایج منفی تحصیلی و فشارهای محیطی شده و فاکتورهای تاب‌آوری را تقویت می‌کند. همچنین باید بیان نمود افرادی که سطوح بالایی از ذهن‌آگاهی را دارا هستند و در زندگی برای خود معنایی یافته‌اند؛ تاب‌آوری بیشتری در برابر استرس‌ها و فشارها و قابلیت منحصر به‌فردی برای سازگاری و غلبه بر خطرهای نشان می‌دهند. ارتقاء تاب‌آوری نیز به سهم خود منجر به شکوفایی و بالندگی در زندگی می‌شود. به نظر می‌رسد دوران دانشجویی دوران مناسبی است تا فرد تلاش و تکاپوی درونی را جایگزین تلاش بیرونی سازد که اینکار موجب جستجوی معنا برای اعتالی فرد می‌شود. دانشجویان و فراگیران با اعتقاد به اینکه زندگی وی با اهمیت و دارای هدف بوده و بر محیط اطرافش تأثیرگذار است به حوادث و رویدادهای زندگی خود معنایی مثبت داده و به این ترتیب انطباق مؤثرتری با تجارب آسیب‌زای زندگی حاصل می‌کند. این معنا به فرد کمک می‌کند تا سختی‌ها و ناملایمات را عاملی برای دستیابی به معنویت بشمارد و از تاب‌آوری و تحمل بیشتری در برابر مشکلات زندگی برخوردار شود.

^۱. Fu

پژوهش حاضر به مانند سایر مطالعات با محدودیت‌هایی مواجه بود. از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان استفاده از ابزارهای خودگزارشی بجای مشاهده رفتار واقعی را نام برد که ممکن است رویکرد افراد برای مطلوب جلوه دادن عملکرد خویش، به غیرواقعی شدن نسبی پاسخ‌ها منجر شود. محدود شدن نمونه پژوهش به دانشجویان آزاد اسلامی واحد یادگار امام (ره) از دیگر محدودیت‌های این پژوهش است. با توجه به محدودیت‌ها پیشنهاد می‌شود برای تعمیم بهتر نتایج استفاده از سایر روش‌های گردآوری داده از جمله مشاهده رفتار و مصاحبه در موقعیت‌های واقعی و عینی استفاده شود. انجام پژوهش‌های طولی، تأثیر عامل جنسیت در پژوهش‌های آتی و مطالعه جامعه گسترده‌تر و بررسی دانشجویان سایر دانشگاه‌ها اعم از آزاد، دولتی و غیرانتفاعی، مقایسه نتایج در این گروه‌ها پیشنهاد می‌شود. در نهایت پیشنهاد می‌شود با توجه به نقشی که رفتارهای تکانه ای مانند پرخاشگری و تاب‌آوری در ابعاد مختلف زندگی دانشجویان دارد، برگزاری کارگاه‌هایی جهت آگاهی‌افزایی در زمین عوامل روانی و رفتاری مؤثر بر ابعاد زندگی می‌تواند به توانمندی روانشناختی دانشجویان کمک کند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر فرم‌های مصاحبه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی

این مقاله هیچ کمک مالی از سازمان‌های تأمین مالی دریافت نکرده و تمامی مراحل پژوهش با هزینه شخصی نویسنده صورت گرفته است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسنده، مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله از تمامی شرکت‌کنندگان در پژوهش کمال تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

منابع فارسی

- بخشی زاده، سائنا؛ بشارت، محمدعلی و نقش، زهرا. (۱۴۰۰). پیش‌بینی معنای زندگی، احساس تنهایی و اضطراب مرگ براساس کمالگرایی معنوی/مذهبی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه تهران.
- بورگ، والتر؛ گال، مردیت و گال، جویس. (۱۴۰۱). روشهای تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیای و روانشناسی. ترجمه احمدرضا نصر اصفهانی و همکاران، تهران: انتشارات سمت (انتشار اثر به زبان اصلی، ۲۰۰۷).
- جادوان، موسی؛ رستگاری کیا، طیبیه و آجی رمکانی، ایمانه. (۱۴۰۱). مدلیابی روابط ساختاری پیش‌بینی تاب‌آوری براساس بهزیستی روانشناختی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری معنای زندگی در دانشجویان. دوفصلنامه روانشناسی معاصر، ۱۶(۱)، ۱۵۸-۱۴۵.
- حبیبی، حورا؛ علایی، آرزو و حسنی، غلامحسین. (۱۴۰۱). بررسی میزان همبستگی بین سلامت معنوی و افسردگی در دانشجویان. مجله شهید صدوقی یزد، ۳۰(۴)، ۴۷۶۳-۴۷۵۱.
- خانکش، مریم؛ امینی رارانی، مصطفی و نصرت‌آبادی، مهدی. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر آموزش مدیریت خشم بر پرخاشگری کودکان کار، فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۹(۱)، ۳۱-۲۴.
- دل‌آور، علی. (۱۴۰۲). روش تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی، تهران: انتشارات ویرایش.
- رجب‌زاده، زینب؛ رئوفی، کبری؛ رضایی مقدم، مرجان و وفائی‌نژاد، فرشته. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین دلبستگی به خدا و تاب‌آوری با معنای زندگی دانشجویان. مجله علوم پزشکی مشهد، ۶۱(۱)، ۲۸-۲۰.
- رودبارکی، طراوت؛ قربان‌پور، امیر و بلند، حسن. (۱۴۰۲). رابطه سرمایه روانشناختی با توانمندی خانواده: نقش میانجی معنای زندگی و حمایت اجتماعی ادراک شده. فصلنامه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، ۱۸(۶۳)، ۲۱۲-۱۸۱.
- سرگلزایی، فاطمه و ملاشاهی، حلیمه. (۱۴۰۳). پرخاشگری دانش‌آموزان: مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، ۷۲(۲)، ۳۴۸-۳۳۸.
- سواری، کریم و فرزادی، فاطمه. (۱۴۰۰). پیش‌بینی معنای زندگی بر مبنای خوش‌بینی و سبک‌های شوخ‌طبعی. پژوهشنامه روانشناسی مثبت، ۷(۲)، ۶۰-۴۹.

شفیعی کاهانی، تکتیم؛ حسنی، جعفر و شاکری، محمد. (۱۴۰۰). نقش خودکارآمدی، تاب‌آوری و تنظیم شناختی هیجان در پیش‌بینی علائم وسواس فکری-عملی. *ماهنامه علوم روانشناختی*، ۲۰(۱۰۷)، ۲۰۹۵-۲۱۰۶.

عطایی، زهرا؛ حجازی، مسعود؛ صبحی، افسانه و احمدی، محمدسعید. (۱۴۰۱). بررسی نقش واسطه‌ای معنای زندگی در رابطه ادراک از سبک‌های والدگری با خوش‌بینی نوجوانان. *خانواده درمانی کاربردی*، ۳(۳)، ۳۸۷-۳۷۱.

کاظمی شریعت پناهی، فرشته السادات و عقیلی کردمحلّه، سیدمجتبی. (۱۴۰۰). رابطه معنای زندگی، ذهن‌آگاهی و تعهد و عمل با سلامت عمومی در دانشجویان. *سومین کنفرانس ملی ارتقای سلامت عمومی با تکیه بر روانشناسی و علوم تربیتی و علوم اجتماعی*.

منابع انگلیسی:

- Byrne, G., & Cullen, C. (2024). Acceptance and commitment therapy for anger, irritability, and aggression in children, adolescents, and young adults: a systematic review of intervention studies. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(2), 935-946.
- Chawla, S., & Saha, S. (2024). Exploring perceptions of psychology students in Delhi-NCR Region towards using mental health apps to promote resilience: a qualitative study. *BMC Public Health*, 24(1), 2000.
- S. (2024). Exploring perceptions of psychology students in Delhi-NCR Region towards using mental health apps to promote resilience: a qualitative study. *BMC Public Health*, 24(1), 2000.
- Chodijah, M., & Mahalle, S. (2023). The Muslim's meaning of life: How religious commitment and attachment to God influenced it?. *Khazanah Theologia*, 5(1), 55-70.
- Fu, Y., Li, S., Huang, L., Liu, D., Wang, H., Zuo, F., ... & Lin, M. (2024). The mediating effect of perceived social support between family resilience and meaning in life in breast cancer patients. *Supportive Care in Cancer*, 32(7), 425.
- Gong, Y., Li, Q., Li, J., Wang, X., Jiang, W., & Zhao, W. (2023). Does early adversity predict aggression among Chinese male violent juvenile offenders? The mediating role of life history strategy and the moderating role of meaning in life. *BMC psychology*, 11(1), 382.

- Kraiss, J. T., Kohlhoff, M., & Klooster, P. M. (2023). Disentangling between- and within-person associations of psychological distress and mental well-being: An experience sampling study examining the dual continua model of mental health among university students. *Current Psychology*, 42(20), 16789-16800.
- Samios, C., Raatjes, B., Ash, J., Lade, S. L., & Langdon, T. (2020). Meaning in life following intimate partner psychological aggression: The roles of self-kindness, positive reframing, and growth. *Journal of interpersonal violence*, 35(7-8), 1567-1586.
- Seidel, L. J., Daniels, J. K., & Ostafin, B. D. (2023). The role of meaning in life in psychological distress during the COVID-19 pandemic. *Anxiety, Stress, & Coping*, 36(1), 67-82.
- Soetekouw, L., & Angelopoulos, S. (2024). Digital resilience through training protocols: Learning to identify fake news on social media. *Information Systems Frontiers*, 26(2), 459-475.
- Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006). The meaning in life questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of counseling psychology*, 5, 128-137.
- Zhang, J., Xu, F., Zhou, Y., Wu, J., Li, Y., & Qing, W. (2024). Association between frailty and meaning in life of older adults in nursing home: the mediating effect of psychological resilience. *Frontiers in Psychology*, 15, 1365817.
- Zhu, C., Su, R., Zhang, X., Yin, Y., & Liu, Y. (2023). Are social dominance and aggression completely harmful to an individual's meaning in life? An explanation from the perspective of external value. *Current Psychology*, 42(17), 14804-14811.

The Relationship Between Meaning In Life and Aggression and Resilience In The Students Of Islamic Azad University Yadegar-e Imam Branch

Mahsa Tavasoli¹, Nasrin Ajili², Nahid Babaei Amiri^{3*}

Abstract

Introduction and goal: The meaning of life is considered one of the human needs and the lack of meaning in life is the cause of many psychological problems. Therefore, the current research was conducted with the aim of the relationship between meaning in life and aggression and resilience in students.

Research methodology: The research was descriptive and correlational. The statistical population included all students of Islamic Azad University, Yadgar Imam branch in the academic year of 2024, who were selected by available sampling method, 110 people. To collect information, the meaning of life questionnaire (Steger et al., 2006) and aggression (Bass and Perry, 1992) and the resilience questionnaire (Connor and Davidson, 2003) were used. Data were analyzed with descriptive statistics, Pearson correlation coefficient and multivariate regression with SPSS-26 statistical software.

Findings: The results showed that there is a positive and significant correlation between the total score of resilience and the meaning of life in students ($r=0.559$ and $P<0.006$). Also, there is a negative and significant correlation between the total score of aggression and the meaning of life in students ($r=0.627$ and $P<0.009$).

Conclusion: Considering the effective and useful role of the meaning of life, it is necessary to put written plans on the agenda in order to increase the meaning of life.

Keywords: Meaning in life, aggression, resilience, student.

¹ A.A student in general psychology, Islamic Azad University, Yadgar-e Imam, Rey city, Tehran, Iran. Tehran, Iran.

² A.A student in general psychology, Islamic Azad University, Yadgar-e Imam, Rey city, Tehran, Iran. Tehran, Iran.

³ Assistant Professor, Department of Psychology, Islamic Azad University, Yadgar-e Imam, Rey city, Tehran, Iran. E-mail: nbabaieamiry@yahoo.com